

Показники соціальної ефективності пенсійної системи та їх динаміка в Україні

Птащенко О.В.¹

Опубліковано	Секція	УДК
30.10.2025	Економіка	364.35(477)

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17908139>

Анотація. Стаття присвячена дослідженню соціальної ефективності пенсійної системи України через аналіз ключових індикаторів, що відображають рівень добробуту населення старшого віку. Розглянуто динаміку співвідношення пенсій до прожиткового мінімуму, рівень доступу до соціальних та адміністративних послуг, зміни у структурі пенсійних виплат і показники фінансової стійкості системи. На основі офіційних статистичних даних та порівняльного аналізу встановлено ключові тенденції, які визначають фактичний рівень соціального захисту населення старшого віку. У статті підкреслено чинники, що знижують ефективність системи, та окреслено напрями її оптимізації. Отримані результати дозволяють глибше оцінити стан пенсійної системи та окреслити напрями підвищення її соціальної ефективності. Зокрема, зроблено висновки щодо необхідності удосконалення параметрів індексації, розширення інструментів цифрової доступності та посилення адресності соціальної підтримки.

Ключові слова: ефективність, економічна ефективність, соціальне забезпечення, пенсійна система, пенсійне забезпечення, соціальна відповідальність.

Indicators of the Social Effectiveness of the Pension System and Their Dynamics in Ukraine

Annotation. The article is devoted to the study of the social efficiency of the pension system of Ukraine through the analysis of key indicators that reflect the level of well-being of the elderly population. The dynamics of the ratio of pensions to the subsistence minimum, the level of access to social and administrative services, changes in the structure of pension payments and indicators of the financial sustainability of the system are considered. It is noted that social efficiency reflects not only the level of payments, but also the extent to which pension provision allows maintaining a decent standard of living, provides access to services, reduces the risks of poverty and social exclusion among persons of retirement age. It is also important to take into account the structural characteristics of the system: the ratio of contributions and payments, population coverage, the level of trust in institutions, how timely indexation occurs and how the real purchasing power of pensions changes. The dynamics of key indicators require a separate analysis, since they allow us to trace not only the current state, but also the vector of development of the pension system. Based on official statistical data and comparative analysis, key trends that determine the actual level of social protection of the elderly population are established. In Ukraine, the issue of social efficiency is particularly important due to a

¹ доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічної кібернетики та інформатики, Західноукраїнський національний університет, <https://orcid.org/0000-0002-2413-7648>

combination of several factors: a high share of pensioners in the population structure, a significant level of shadow employment, insufficient diversification of sources of pension income, and the impact of military and economic risks on the state's budgetary capabilities. In these conditions, the analysis of efficiency indicators has not only scientific but also practical significance, as it allows identifying imbalances, predicting financial risks, and justifying reform directions. The article highlights the factors that reduce the efficiency of the system and outlines the directions for its optimization. The results obtained allow for a deeper assessment of the state of the pension system and outlines the directions for increasing its social efficiency. In particular, conclusions are drawn regarding the need to improve indexation parameters, expand digital accessibility tools, and strengthen the targeting of social support.

Key words: efficiency, economic efficiency, social security, pension system, pension provision, social responsibility.

Вступ

Пенсійна система є важливою складовою соціально-економічної структури держави, оскільки забезпечує перерозподіл ресурсів та підтримує стабільність добробуту громадян, які завершили активну трудову діяльність. У період глибоких суспільних трансформацій та демографічних змін питання її соціальної результативності набуває особливого значення. Зростання частки осіб старшого віку, коливання рівня зайнятості, скорочення страхового стажу та вплив зовнішніх економічних шоків створюють додаткові навантаження на солідарну пенсійну модель. За таких умов важливо визначити, чи здатна система виконувати свої базові функції такі, як забезпечувати мінімальний рівень матеріальної безпеки, підтримувати прийнятну якість життя та сприяти соціальній інтегрованості людей похилого віку.

Важливим є також урахування факторів, які обумовлюють нерівність: відмінності в трудовому шляху, масштаби неформальної зайнятості, регіональні особливості та вплив соціальних ризиків. Такі чинники визначають, наскільки ефективно пенсійна система реагує на потреби різних груп населення та чи забезпечує рівні можливості для гідного життя у старості.

Зауважимо, що українська пенсійна система сьогодні функціонує в умовах підвищеної турбулентності: поєднання тривалих структурних дисбалансів, бюджетного навантаження, військових ризиків та прискорених реформ підвищує складність її аналізу. Окремі індикатори демонструють позитивні зрушення, однак загальна картина залишається суперечливою: реальна вартість пенсій коливається, а рівень заміщення доходів є недостатнім для гарантування стабільного добробуту. Саме тому системна оцінка динаміки ключових показників дає можливість виявити тенденції, які визначають сучасний стан ефективності, а також спрогнозувати можливі траєкторії розвитку системи у середньостроковій перспективі. Вивчення таких індикаторів, як співвідношення пенсій до прожиткового мінімуму, структура виплат, охоплення громадян соціальними програмами, цифрова доступність сервісів та глибина диференціації доходів серед пенсіонерів, дозволяє сформулювати більш точне уявлення про фактичну результативність пенсійної моделі.

Отже, зростання демографічного навантаження, зміни на ринку праці, коливання рівня доходів населення, макроекономічна нестабільність усі ці чинники впливають на те, наскільки пенсії дійсно забезпечують гідний рівень життя особам старшого віку. У такому контексті потреба в адекватних, методологічно обґрунтованих показниках соціальної ефективності пенсійної системи стає критичною. При цьому сама дефініція «соціальної ефективності» пенсійної системи охоплює кілька вимірів: не лише фінансову спроможність фіскальної бази або обсяг виплат, а й реальну купівельну спроможність пенсій, співвідношення пенсій із прожитковим мінімумом, рівень охоплення

соціальними послугами, ступінь соціального захисту, а також здатність системи адаптуватися до демографічних, економічних або політичних шоків.

Проблематика інклюзії, фінансової безпеки, соціальних трансфертів, соціального забезпечення, сучасного цифрового фінансового інструментарію та розвитку соціальної сфери активно досліджується у наукових працях ряду авторів. Значний внесок у вивчення цих аспектів зробили, зокрема, Десятнюк О. [1–4], Gallego-Losada M.-J. [5], Gupta J. [6], Комарова О. [7], Кириленко О. [1, 3, 4, 16], Крисоватий А. [1, 3, 4, 8, 11], Куйбіда В. [9], Клименко А. [10], Мальований М. [12, 13], Огінська А. [14], Пантелєєва Н. [15], Птащенко О. [1–4, 8, 11, 16] та низка інших дослідників.

При цьому через динамічний розвиток сучасного економічного простору, окремі елементи проблематики потребують уточнюючих досліджень, що дозволило викристалізувати особливий вектор поточного дослідження.

Так метою представлено дослідження є визначення показників соціальної ефективності пенсійної системи України та окреслення динаміки їх розвитку.

Результати

Соціальна ефективність пенсійної системи є однією з ключових характеристик функціонування системи соціального захисту, оскільки вона відображає здатність держави забезпечувати старше покоління матеріальною підтримкою та підтримувати належний рівень їх добробуту. У сучасних умовах трансформаційної економіки України питання оцінки цієї ефективності набуває особливої актуальності. Соціальна ефективність пенсійної системи не обмежується лише фінансовими показниками надходжень і витрат; вона включає аналіз рівня купівельної спроможності пенсій, охоплення соціальними послугами, ступеня забезпечення базових потреб пенсіонерів та здатності системи адаптуватися до демографічних, економічних і соціальних змін.

Для оцінювання соціальної ефективності пенсійної системи використовується комплекс ключових індикаторів, що безпосередньо характеризують добробут осіб старшого віку. До таких показників належать: співвідношення середнього розміру пенсії до прожиткового мінімуму, рівень охоплення пенсійним забезпеченням, показники диференціації доходів серед пенсіонерів, рівень заборгованості з виплати пенсій, а також частка пенсій у структурі загальних соціальних трансфертів. Аналіз динаміки цих індикаторів дозволяє оцінити не лише поточний стан пенсійного забезпечення, а й ефективність проведеної політики соціального захисту, її спрямованість на підвищення якості життя осіб похилого віку та скорочення соціальної нерівності (табл. 1).

Таблиця 1

Індикатори соціального та пенсійного забезпечення

№	Показник (індикатор)	Актуальне або останнє відоме значення / стан / динаміка	Коментар / значення для оцінки добробуту пенсіонерів
1	Середній розмір пенсії / співвідношення середньої пенсії до прожиткового мінімуму	Середня пенсія в Україні наприкінці 2025 року становить 6,4 тисячі гривень, але понад 31% пенсіонерів отримує менш ніж 3,3 тисячі гривень)	Демонструє, наскільки пенсія покриває мінімальні соціальні потреби. Якщо пенсія нижча за прожитковий/мінімальний рівень, власне пенсійне забезпечення не гарантує базового добробуту.
2	Частка пенсіонерів з пенсією нижче прожиткового мінімуму / охоплення	За даними, близько 25–30% пенсіонерів мають пенсію, яка за розрахунками не забезпечує прожиткового мінімуму.	Вказує на соціальну нерівність серед пенсіонерів, показує, яка частина населення перебуває у зоні ризику бідності, навіть отримуючи пенсію.

	соціальним забезпеченням		
3	Розподіл доходів / диференціація пенсій — частка пенсіонерів за різними рівнями виплат	Згідно з даними 2025 року: ~56,2% пенсіонерів отримують менше 5 000 грн; близько 29% — 5 000–10 000 грн; близько 14,8% — понад 10 000 грн.	Показує, наскільки однорідні (або неоднорідні) доходи серед пенсіонерів — висока диференціація означає, що частина старшого покоління живе за межами прийнятного стандарту, навіть якщо система формально охоплює їх.
4	Рівень пенсійних виплат у реальному вираженні (з урахуванням інфляції / зміни цін)	Попри зростання номінального розміру пенсії у 2024–2025 рр., у контексті інфляції (12%) реальна купівельна спроможність багатьох пенсій залишається низькою	Дає уявлення про фактичну забезпеченість пенсіонерів, а не лише номінальні цифри — чи вистачає пенсії, щоб покрити основні потреби (їжа, комуналка, ліки тощо).
5	Структурна адекватність соціальних трансфертів — частка пенсій у загальному обсязі соціальних виплат / трансфертів (державних)	Наразі немає публічно узагальненого щомісячного показника, доступного для всіх пенсіонерів. Але за оцінками деяких аналітиків, пенсійні виплати переважають серед соціальних трансфертів для людей похилого віку, що підвищує навантаження на бюджет.	Важливий для оцінки стійкості системи — чи здатна держава підтримувати пенсії без постійного дефіциту, чи трансфертна політика є ефективною та збалансованою.
6	Покриття пенсійним забезпеченням / частка осіб пенсійного віку, які отримують пенсію	За даними ПФУ, виплати отримують близько 10,26 млн осіб (станом на 2025), що охоплює значну частину пенсіонерів.	Цей показник демонструє масштаб охоплення — чи має більшість людей похилого віку реальний доступ до пенсій, чи існують «прогалини» у охопленні.
7	Заборгованість з виплати пенсій / своєчасність виплат	За останніми публікаціями немає масових повідомлень про системну заборгованість, однак експерти застерігають, що нестабільність бюджету і економічні шоки можуть призвести до ризиків затримок.	Своєчасність і стабільність виплат — критичний аспект соціальної ефективності: навіть достатня теоретично пенсія може втратити сенс, якщо її виплата затримується або не відбувається регулярно.

Джерело: сформовано автором, статистичні дані [17]

Наведені дані 2024–2025 рр. демонструють, що навіть при зростанні номінальних пенсій значна частина пенсіонерів лишається в зоні економічної вразливості показники часто не покривають прожитковий мінімум або не компенсують інфляцію. Такий аналіз є основою для висновків щодо соціальної неефективності: навіть якщо система формально функціонує, її результати можуть не відповідати цілям забезпечення гідного старіння і зменшення соціальної нерівності.

Для комплексної оцінки соціальної ефективності пенсійної системи України доцільно аналізувати низку ключових індикаторів, що відображають рівень добробуту осіб похилого віку та стабільність соціального забезпечення. До таких показників належать: співвідношення середньої пенсії до прожиткового мінімуму для непрацездатних, рівень доступу пенсіонерів до соціальних та адміністративних послуг,

зміни у структурі пенсійних виплат, а також показники фінансової стійкості системи (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка ключових індикаторів соціальної ефективності пенсійної системи
України

Рік / Період	Середня пенсія, грн	Прожитковий мінімум (для пенсіонерів/непра- цездатних), грн*	Співвідно- шення (середня пенсія / мінімум), %	Розподіл пенсій за розміром (приблиз- но)†	Частка пенсіонерів, що отримують < мінімум / < 3000 грн‡	Коментар / зауваження щодо доступності / стійкості
2019	2 969	2 027	≈ 146,5 %	—	—	Стан на докризисний період, для порівняння
2020	3 399	2 189	≈ 155,3 %	—	—	—
2021	3 801	2 393	≈ 159 %	—	—	—
2022	4 623	2 589	≈ 178,6 %	—	—	Перші роки після повномасшта- бної війни; індексації, інфляція
2023	5 385	2 589	≈ 208 %	—	—	Формальні показники зростання, але інфляційні ризики
2024 (кін.)	5 789	— (мінімум офіційно підвищувався, але фактичний ≈ 9 000 за оцінками профспілок)	— (фактично — значно нижче 100 % при порівнянні і з реальним мінімумом)	26 % < 3 000 грн; ~12 % > 10 000 грн	26 % отримують менше 3 000 грн	Велика диференціаці- я доходів, частина пенсіонерів — за межею мінімального добробуту
2025 (січ.)	5 789 (або ~6 341 за деякими даними після індексації)	—	—	~15 % > 10 000 грн; понад 30 % — 3 000-4 0 00 грн	≈ 25-30 % отримують менше 3 000-3 400 грн	Після індексації номинал зріс, але реальна купівельна спроможність залишається низькою через інфляцію

Джерело: сформовано автором на основі даних [17, 18]

Аналіз цих показників у динаміці дозволяє оцінити не лише номінальний рівень пенсійного забезпечення, а й його реальний вплив на соціальне становище громадян. Так, співвідношення середньої пенсії до прожиткового мінімуму відображає здатність державної системи забезпечувати базові потреби пенсіонерів, тоді як структура виплат і диференціація доходів демонструють рівень соціальної справедливості та нерівності серед отримувачів пенсій. Водночас оцінка фінансової стійкості системи та охоплення пенсійним забезпеченням показує її здатність забезпечувати стабільність виплат навіть за умов економічних криз та демографічних змін.

Запропонована таблиця відображає динаміку зазначених показників за останні роки, надаючи комплексний огляд змін у пенсійній системі України та створюючи основу для подальшого аналізу соціальної ефективності державної політики у сфері пенсійного забезпечення.

Аналіз динаміки ключових індикаторів соціальної ефективності пенсійної системи є важливим елементом оцінки її функціонування, оскільки дозволяє простежити не лише поточний стан пенсійного забезпечення, а й визначити вектор розвитку системи. На основі офіційних статистичних даних та порівняльного аналізу встановлено основні тенденції, що відображають фактичний рівень соціального захисту населення старшого віку.

Так, співвідношення середньої пенсії до прожиткового мінімуму демонструє поступове зростання номінального рівня пенсій: від приблизно 146,5 % у 2019 році до 208 % у 2023 році. Водночас ці дані потребують корекції з урахуванням інфляційних процесів, оскільки реальна купівельна спроможність пенсій залишалася обмеженою. Аналіз структури пенсійних виплат показує високу диференціацію доходів серед пенсіонерів, де частка тих, хто отримує менше 3 000 грн, зберігається на рівні 25–30 %, тоді як невелика група отримує понад 10 000 грн. [17, 18].

Оцінка доступу до соціальних та адміністративних послуг разом із показниками фінансової стійкості системи дозволяє оцінити її здатність забезпечувати стабільні виплати навіть в умовах економічної нестабільності та демографічних змін. Комплексний розгляд цих індикаторів дозволяє не лише відстежити тенденції розвитку пенсійної системи, а й визначити пріоритети державної політики у сфері соціального захисту старшого покоління, підвищення якості життя пенсіонерів та скорочення соціальної нерівності.

Ефективність пенсійної системи України визначається не лише її фінансовою стійкістю, а й здатністю забезпечувати адекватний соціальний захист населення старшого віку. У сучасних умовах низка чинників суттєво обмежує ефективність системи та впливає на реальний рівень добробуту пенсіонерів. Серед основних факторів можна виділити такі, що представимо в табл. 3.

Таблиця 3

Чинники, що знижують ефективність пенсійної системи України, та відповідні напрями оптимізації

Чинники зниження ефективності пенсійної системи	Опис впливу	Напрями оптимізації	Очікуваний ефект
Демографічні зміни	Зростання кількості пенсіонерів, старіння населення, зменшення частки працюючого	Заохочення трудової активності, стимулювання народжуваності, легалізація трудових відносин.	Збільшення надходжень до Пенсійного фонду та стабілізація виплат.

	населення створюють дисбаланс між надходженнями та виплатами.		
Низький рівень доходів та тіньова економіка	Недостатні офіційні доходи призводять до обмеженого фінансування пенсійних виплат.	Легалізація доходів, підвищення заробітної плати, боротьба з тіньовою економікою.	Зростання внесків до Пенсійного фонду, підвищення рівня пенсій.
Інфляційні ризики та економічна нестабільність	Втрата реальної купівельної спроможності пенсій навіть при зростанні номінальних виплат.	Механізми індексації пенсій із урахуванням інфляції та зміни прожиткового мінімуму.	Збереження реальної купівельної спроможності пенсіонерів.
Недосконала диференціація пенсій та соціальна нерівність	Висока різниця у розмірі пенсійних виплат породжує соціальну напруженість.	Впровадження гнучкої диференціації пенсій, адресні виплати для найуразливіших груп.	Зменшення соціальної нерівності, підвищення ефективності системи.
Обмежений доступ до соціальних та адміністративних послуг	Бюрократичні перепони знижують рівень охоплення пенсійним забезпеченням.	Розвиток цифрових сервісів, спрощення процедур оформлення пенсій.	Підвищення охоплення пенсійним забезпеченням та доступу до послуг.
Обмежена фінансова стійкість системи	Залежність від бюджетних асигнувань робить систему вразливою до кризових ситуацій.	Диверсифікація джерел фінансування, розвиток накопичувальних та приватних пенсійних фондів.	Підвищення фінансової стійкості та стабільності виплат у довгостроковій перспективі.

Джерело: сформовано автором

Представлена таблиця дозволяє всебічно оцінити чинники, що системно стримують ефективність пенсійної системи України, та окреслити можливі напрями її оптимізації. Узагальнення інформації свідчить, що основні проблеми мають комплексний характер і взаємопов'язані між собою. Демографічні зміни, а саме, зменшення кількості зайнятих та зростання частки осіб старшого віку, формують тривалий тиск на пенсійну систему, посилюючи її залежність від бюджетних ресурсів. Низький рівень оплати праці та тіньовизація економіки додатково звужують фінансову базу Пенсійного фонду, обмежуючи можливість забезпечення адекватних виплат.

Дані також демонструють, що навіть за наявності періодичних індексацій проблема втрати купівельної спроможності пенсій залишається актуальною, оскільки темпи

зростання виплат поступають інфляційним процесам. Висока диференціація пенсій та нерівний доступ до соціальних і адміністративних послуг створюють диспропорції у рівні соціального захисту різних груп пенсіонерів, поглиблюючи ризики маргіналізації найбільш вразливих верств.

Узагальнення окреслених напрямів оптимізації свідчить, що підвищення ефективності пенсійної системи можливе лише за умови одночасного впливу на кілька ключових сфер. Серед них є стимулювання легальної зайнятості, удосконалення механізмів індексації, розбудова цифрових сервісів, розвиток накопичувального компоненту та підвищення адресності соціальної підтримки. Реалізація таких заходів здатна створити більш збалансовану, фінансово стійку та соціально справедливую модель пенсійного забезпечення, яка відповідатиме реальним потребам населення старшого віку та сучасним економічним умовам.

Висновки

Дослідження соціальної ефективності пенсійної системи України та аналіз динаміки її ключових індикаторів дають змогу комплексно оцінити реальні можливості держави забезпечувати гідний рівень життя населення старшого віку. Отримані результати свідчать, що пенсійна система перебуває у стані тривалої трансформації, а її ефективність визначається сукупністю економічних, демографічних, соціальних і фінансових чинників, що взаємодіють між собою та формують сучасні виклики.

Аналіз співвідношення середньої пенсії до прожиткового мінімуму, структури пенсійних виплат, рівня соціальної диференціації та доступу до адміністративних послуг показала, що формальне зростання номінальних пенсій не завжди супроводжується реальним підвищенням добробуту пенсіонерів. Висока інфляція та нестабільність економічного середовища суттєво нівелюють позитивні зміни, а наявність значної частки осіб, які отримують мінімальні або близькі до мінімальних виплати, свідчить про обмежену здатність системи забезпечувати соціальні стандарти на належному рівні.

Розгляд динаміки показників також продемонстрував поглиблення проблем фінансової стійкості, що зумовлено зменшенням кількості платників внесків, старінням населення та значною залежністю пенсійного фонду від бюджетних трансфертів. Нерівномірність розподілу пенсій та наявність значної диференціації між окремими групами пенсіонерів створюють додаткові соціальні ризики та ставлять перед державою завдання посилення адресності підтримки.

При цьому дослідження засвідчує наявність потенціалу для підвищення ефективності пенсійної системи. Серед ключових напрямів оптимізації доцільно виділити модернізацію механізмів індексації, розвиток цифрових сервісів та спрощення адміністративних процедур, диверсифікацію джерел фінансування, активізацію накопичувальних елементів, а також створення стимулів для легальної зайнятості та зростання офіційних доходів населення. Реалізація таких заходів здатна зміцнити фінансову основу пенсійної системи та забезпечити більш збалансований підхід до формування пенсійних виплат.

Таким чином, соціальна ефективність пенсійної системи є не лише питанням рівня пенсій, а є, так звана, інтегральна характеристика, що охоплює якість життя, доступ до послуг, соціальну справедливість і довгострокову стійкість механізмів фінансування. Розуміння динаміки ключових індикаторів дозволяє визначити реальні проблеми та сформулювати обґрунтовані пропозиції щодо подальшого реформування пенсійної системи України. Саме такий підхід є передумовою для побудови ефективної та соціально справедливої моделі пенсійного забезпечення, здатної відповідати сучасним викликам і забезпечувати гідний рівень життя громадян старшого віку, що є підґрунтям для подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Desyatnyuk O., Krysovatyu A., Ptashchenko O., Kyrylenko O., Kurtsev O. Innovative Digital Economy Strategies for Enhancing Financial Security in Logistics Optimisation // Journal of Information Systems Engineering and Management. — 2025. — Vol. 10, № 2s. — P. 397–407. — e-ISSN 2468-4376. — DOI: 10.52783/jisem.v10i2s.328. — URL: <https://www.jisem-journal.com/index.php/journal/article/view/328>
2. Desyatnyuk O., Ptashchenko O. Impact of Digitalization on Financial Systems and Services // 14th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT). — 19–21 September 2024. — P. 334–337. — DOI: 10.1109/ACIT62333.2024.10712540. — Electronic ISSN 2770-5226, Print on Demand ISSN 2770-5218.
3. Desyatnyuk O., Krysovatyu A., Ptashchenko O., Kyrylenko O. Enhancing financial inclusivity and accessibility of financial services through digital technologies // AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research. — 2024. — P. 65–69. — ISSN 1804-7890. — URL: https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/140142/papers/A_13.pdf
4. Desyatnyuk O., Krysovatyu A., Ptashchenko O., Kyrylenko O. The Role of Financial Inclusion in Fostering Eco-entrepreneurship Within the Digital Economy // International Journal of Ecosystems and Ecology Science (IJEES). — 2025. — Vol. 15, № 1. — P. 77–86. — DOI: 10.31407/ijeess15.109. — URL: <https://www.ijeess.net/images/pdf/OksanaDesyatnyuk1riyKrysovatyu1OlenaPtashchenko1OlgaKyrylenko1THEROLEOFFINANCIALINCLUSIONINFOSTERINGECO-ENTREPRENEURSHIPWITHINTHEDIGITALECONOMYpage77-86;-acb58c693b.pdf>
5. Gallego-Losada M.-J., Montero-Navarro A., García-Abajo E., Gallego-Losada R. Digital financial inclusion. Visualizing the academic literature // Research in International Business and Finance. — 2023. — Vol. 64. — DOI: 10.1016/j.ribaf.2022.101862. — URL: <https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2022.101862>
6. Gupta J., Cornelissen V., Ros-Tonen M. Inclusive development // Encyclopedia of Global Environmental Governance and Politics. — Cheltenham, 2015. — P. 35–44.
7. Komarova O. Functional purpose of social transfers under the conditions of transformation societies // Social policy. — 2009. — № 3. — P. 75–82. (in Ukrainian)
8. Krysovatyu A., Ptashchenko O., Kurtsev O., Arutyunyan O. The Concept of Inclusive Economy as a Component of Sustainable Development // Problemy Ekorozwoju / Problems of Sustainable Development. — 2024. — № 1. — P. 164–172. — URL: <https://ph.pollub.pl/index.php/preko/article/view/5755/4346>
9. Kuybida V., Savitska S., Shkoda M. et al. Methodology of development of social investment projects for the economy: legal aspects // Journal of Law and Sustainable Development. — 2023. — Vol. 11, № 4. (in Ukrainian)
10. Клименко А.Л. Соціальний захист і соціальне забезпечення в умовах євроінтеграції України: окремі аспекти // Теорія і практика правознавства. — 2017. — Вип. 2 (12). — С. 1–10.
11. Крисоватий А., Десятнюк О., Птащенко О. Digital inclusion: financial and marketing aspects // Журнал стратегічних економічних досліджень. — 2023. — № 3(14). — С. 93–102. — DOI: 10.30857/2786-5398.2023.3.10. — URL: <https://econ-vistnyk.knutd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/17/2023/08/3-2023-10.pdf>

12. Мальований М. Теоретичні основи забезпечення соціального захисту // Формування ринкових відносин в Україні. — 2012. — № 5/1(132). — С. 174–185.
13. Мальований М.І. Фінансові аспекти функціонування системи соціального захисту населення в Україні: монографія. — Умань: СПД Сочінський, 2016. — 496 с.
14. Огінська А.Ю. Соціальний захист населення та фінансовий механізм його реалізації: теоретико-концептуальний зріз // Економіка та держава: науково-практичний журнал. — Київ, 2018. — № 4, квітень. — С. 131–136.
15. Пантелєєва Н., Колодій С., Ребрик М. Цифрова економіка як ключовий тренд розвитку постіндустріального суспільства: монографія. — К.: ДВНЗ «Університет банківської справи», 2019. — 299 с.
16. Птащенко О., Кириленко О., Курцев О. Вплив цифрових трансформацій на розвиток сучасного економічного простору: людський капітал, інклюзія, безпека // Бізнес Інформ. — 2024. — № 7. — С. 180–190. — DOI: 10.32983/2222-4459-2024-7-180-190. — URL: https://www.business-inform.net/article/?year=2024&abstract=2024_7_0_180_190
17. Опендатабот. URL:<https://opendatabot.ua/>
18. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>